

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені І. І. МЕЧНИКОВА

Кафедра економічної та соціальної географії і туризму

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної
роботи

Ірина ЛОМАЧИНСЬКА

2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОК 11 «ГЕОСТРАТЕГУВАННЯ ТА ГЕОПЛАНУВАННЯ»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Спеціальність: G18 Геодезія та землеустрій

код і назва спеціальності (тей)

Галузь знань: G Інженерія, виробництво та будівництво

Освітньо-професійна / наукова програма:

Геодезія та землеустрій

(назва ОПП / ОНП)

ОНУ 2026 рік.

Робоча програма навчальної дисципліни **«Геостратегування та геопланування»** - Одеса: ОНУ, 2026 р. – 20 с.

Розробник:

ШАШЕРО Антоніна Миколаївна – доцент, к. геогр. наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри **економічної та соціальної географії і туризму**

Протокол № 1 від « 27 » 08 2026 року

Завідувач кафедри _____ **(Віталій СИЧ)**
(підпис) (Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Погоджено із гарантом ОПП **«Геодезія та землеустрій»**

_____ **(Алла ТОЛМАЧОВА)**
(Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) геолого-географічного факультету

Протокол від № 1 від « 27 » 08 2026 року

Голова НМК _____ **(Віталій СИЧ)**
(підпис) (Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри **економічної та соціальної географії і туризму**

Протокол від № _____ від « _____ » _____ 20__ року

Завідувач кафедри _____ **(Віталій СИЧ)**
(підпис) (Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри **економічної та соціальної географії і туризму**

Протокол від № _____ від « _____ » _____ 20__ року

Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри **економічної та соціальної географії і туризму**

Протокол від № _____ від « _____ » _____ 20__ року

Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Очна форма навчання
Загальна кількість кредитів – 4; годин – 120; змістовних модулів - 3	Галузь знань <u>G Інженерія, виробництво та будівництво</u> (шифр і назва)	Обов'язкова дисципліна
	Спеціальність: <u>G18 Геодезія та землеустрій</u> (шифр і назва)	Рік підготовки:
		1-й
		Семестр
		2
	Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	Лекцій
		22 год.
		Практичні
		18 год.
		Лабораторні
		- год.
		Самостійна робота
		80 год.
		Форма підсумкового контролю: <u>іспит</u>

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:
для денної форми навчання – 1/3

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Геостратегування та геопланування» є можливість розширити і закріпити набутті знання з географії світу, регіональної географії, політичної географії через введення нового підходу – аналізу світового геополітичного та економічного процесу крізь призму геостратегій та геопланування як одної із сучасних геостратегій для території України.

Для досягнення мети необхідно виконати такі **завдання**:

- Засвоєння студентами базових знань із фундаментальної і прикладної політичної географії, геополітики, геостратегії держав та усвідомлення ними ролі навчальної дисципліни для розуміння сучасного світового процесу.
- Навчитися виявляти геостратегії головних суб'єктів світового процесу.
- Оволодіти понятійним апаратом та інструментарієм та геостратегічного та геополітичного аналізу.
- Засвоїти основні класичні та сучасні концепції геополітики та географічної науки.
- Закріпити та розширити отримані раніше знання з аналізу географічних процесів.

Здатність розв'язувати складні наукові задачі та практичні проблеми, включно з прийняттям рішень щодо відбору даних та вибору методів досліджень при вивченні геосфер (зокрема ґрунтів та земель) у різних просторово-часових масштабах із використанням комплексу міждисциплінарних даних та в умовах недостатності інформації, невизначеності умов та вимог.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) Загальні компетентності (ЗК): **ЗК04**. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

б) Спеціальні (фахові) компетентності (СК): **СК01**. Здатність планувати і використовувати теоретичні та /або практичні прикладні дослідження, створювати нові знання і технології у сфері геодезії та землекористування. **СК02**. Здатність критично осмислювати сучасні проблеми і перспективні напрями розвитку геодезії та землеустрою. **СК09** Здатність розробляти і застосовувати нові стратегічні підходи до вирішення проблем у сфері геодезії та землеустрою.

Програмні результати навчання:

РН03. Приймати ефективні рішення щодо розв'язання завдань прикладного, дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері геодезії та землеустрою, аналізувати альтернативи, будувати прогнози, оцінювати ризики, зокрема в умовах неповної та/або суперечливої інформації та неоднозначних вимог.

РН09. Розробляти і впроваджувати заходи з оперативного та перспективного управління, прогнозування і планування геодезичного, картографічного та

землевпорядного виробництва з урахування наявних ресурсів та часових обмежень.

РН12. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію у сфері геодезії та землеустрою до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

РН13. Виконувати обстеження, випробування, діагностику, моніторинг об'єктів геодезії та землеустрою, розробляти заходи з охорони земель та оцінювати їх наслідки.

РН14. Критично осмислювати сучасні проблеми і перспективні напрями розвитку геодезії та землеустрою, дотичні міждисциплінарні проблеми.

У результаті опанування **ЗК, СК та РН** студент повинен **знати**:

- передові концепції, методи науково-дослідної та професійної діяльності на межі предметних областей географії, головні тенденції, концепції та гіпотези еволюції сучасного світу;
- знати та розуміти сутність поняття «геостратегія» (географічна стратегія) її об'єкт, предмет і головні завдання;
- знати, розуміти і застосовувати на практиці теорії та методологію системи наук, які формують геостратегію;
- знати основні геополітичні проблеми різних регіонів світу; головні положення та напрями геостратегії України, її геополітичні інтереси на сучасному етапі;
- знати та розуміти головні концепції географічної науки;
- знати та розуміти концепції геопланування однієї з стратегій сучасної географії.

вміти:

- виявляти роль геополітичного чинника у сучасній міжнародній політиці;
- аналізувати сучасні геополітичні теорії з огляду на реалії постбіполярного світу та особливості геополітичної ситуації в Україні;
- обґрунтовувати можливі шляхи і способи розв'язання геополітичних проблем;
- вміти визначати та вирішувати головні завдання пов'язані з геостратегіями та концепціями розвитку України.

бути здатним:

- самостійно осмислювати сучасні проблеми, планувати і проводити прикладні дослідження із використанням нових стратегічних підходів, теоретичних та практичних знань і технологій у сфері геодезії та землекористування (СК1,СК02,СК9).
- приймати управлінські рішення щодо організації об'єктів геодезії та землеустрою, розробляти заходи з охорони земель та оцінювати їх наслідки на різних рівнях управління з дотриманням принципів сталого розвитку та вимог законодавства (СК2, РН3, РН9);

- організовувати співпрацю з поширення, аргументації висновків до фахівців і не фахівців із сфери геодезії та землеустрою.
- – нести відповідальність за збереження та охорону земель.

Опанування цієї навчальної дисципліни забезпечує набуття здобувачами навичок і компетентностей, спрямованих на досягнення глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року, що проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року No 70/1 та визначені Указом Президента України від 30 вересня 2019 року No 722, зокрема:

Цілі навчання: набуття здатності розв'язувати складні комплексні прикладні завдання, зокрема дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері геодезії та землеустрою.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи геостратегії та геополітики.

Тема 1. Геостратегія як наукова дисципліна. Географічна стратегія та геополітика в структурі світового процесу.

Світовий політичний процес як предмет політичного аналізу. Особливості міжнародної політики. Місце геостратегії та геополітики у міжнародній політиці. Поняття про геополітику. Геостратегія, як практичний напрям геополітики.

Тема 2. Геостратегія держави: сучасні теорії і напрямки досліджень. Видатні діячі в галузі теорії геостратегії.

Геополітичний простір, його сутність. Геополітичні поля. Ендемічне поле. Прикордонне поле. Перехресне поле. Тотальне поле. Геополітична опорна точка. Метаполе. Геополітичні відносини. Геополітичний баланс сил. Геополітичний контроль. Типи контролю над геопростором.

Тема 3. Держава як основний елемент геополітичної структури світу. Геополітичне положення держави. Основні характеристики геополітичного положення держави. Державний геополітичний простір, його складові. Державні кордони, їх геополітичні функції. Внутрішньодержавна геополітична структура.

Категорії геополітики: геополітична експансія, геополітичний конфлікт, геополітичне положення, геополітична могутність, геополітичні інтереси, геополітичний кодекс (код), геостратегія. Геополітична свідомість, її витоки. Геополітичні аспекти національної ідеї. Основні закони геополітики. Геополітичні доктрини українських вчених та політиків. Основні геополітичні концепції в суспільно-політичній думці України.

Тема 4. Геополітичні аспекти регіональної політики.

Геополітичні регіони. Геополітичні аспекти регіональної політики. Геостратегія держави на міжнародній арені. Типи геостратегій. Основні види експансіоністської геостратегії. Геополітичні інтереси держави. Національні інтереси держави: проблеми визначення і реалізації. Захист «легітимних» геополітичних інтересів. Національна безпека держави, її складові.

Геополітика держави як засіб забезпечення національної безпеки. Геополітичні коди (кодекси) у зовнішній політиці держав.

Тема 5. Становлення та сучасний стан геополітики в Україні. Геополітичне положення України: глобальне, регіональне та локальне. геополітичні аспекти розвитку України. Давньоруські князівства на теренах України. Експансія Великого князівства Литовського та Польського королівства. Річ Посполита. Українські землі у XVII—XVIII ст. Україна під владою Російської та Австро-Угорської імперій. Національно-визвольні змагання. Україна у складі Радянського Союзу. Незалежна Україна. Розвиток геополітичної думки в українській науці. Національні інтереси України, їх забезпечення. Забезпечення національної безпеки. Геополітична регіоналізація України. Внутрішня геополітика в Україні. Сучасна геостратегія України на міжнародній арені. «Західний» Геостратегічний вектор на інтеграцію з ЄС. Основні проблеми практичної реалізації. Геостратегічний вектор на інтеграцію з НАТО; шляхи реалізації. Геополітика України щодо держав Центральної та Східної Європи.

Змістовий модуль 2. Сучасні географічні концепції та парадигми.

Тема 6. Концепції дослідження ландшафту, система - земна поверхня-територія-земля,

Концепція природних територіальних комплексів в дослідженнях ландшафту. Концепція геоекологічних систем. Концепція культурного ландшафту. Понятійно-концептуальна система - земна поверхня – територія - земля. Територія як унікальний безальтернативний геопросторовий ресурс. Оцінка ємкості території. Планування землекористування. Територія – фундаментальна і базова категорія географії.

Тема 7. Концепції територіальної організації суспільства.

Базова концепція географічної науки – територіальна організація суспільства. Генеральна схема планування території України – реалізація концепції територіальної організації суспільства. Географічні концепції взаємодії суспільства і природи. Концепція середо-вищезнавства. Іntenціональна парадигма в географії. Геоінформаційна парадигма. Концепція сталого (збалансованого розвитку).

Тема 8. Геополітичні конфлікти в сучасному світі.

Геополітичний конфлікт, типи геополітичних конфліктів. Міжцивілізаційні конфлікти. Інформаційна геополітика. Геоінформаційні конфлікти. Інформаційні війни. Війна як інструмент геополітики в історії людства. Воєнно-політичний конфлікт: об'єкт, предмет, засоби, суб'єкти, типології воєнно-політичних конфліктів. Геополітичний аналіз воєнно-політичних конфліктів. Географія воєнно-політичних конфліктів у сучасному світі. Геоекономічний конфлікт.

Змістовий модуль 3. Геопланування сучасний напрям географічної науки.

Тема 9. Регіональне просторове планування.

Європейський досвід регіонального просторового планування. Планування територій як предмет географічних досліджень. Напрямки планування за

рівнями організації життєдіяльності суспільства та за компонентами географічного середовища.

Тема 10. Методологічні підходи та цільові настанови геопланування. Методологічні засади геопланування. Концепція регіональних екологічних мереж. Концепція каркасів антропогенно-техногенних навантажень. Сучасні вимоги та обмеження до планування територій.

Тема 11. Планування територій різних функціональних типів. Особливості планування промислових районів: райони добувної промисловості, переробної та обробної промисловості, великі гідротехнічні та енерготехнічні споруди. Територіальне планування промислово – ресурсних районів (вугільні, гірничі, нафтові, лісові). Сільськогосподарські райони. Рекреаційні зони.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	очна форма					заочна форма				
	усьо го	у тому числі				усьо го	у тому числі			
		л	п/с	лаб	с. р		л	п/с	лаб	с. р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовний модуль 1.										
Теоретичні основи геополітики та геостратегії										
Тема 1. Геостратегія як наукова дисципліна. Географічна стратегія та геополітика в структурі світового процесу.	8	2	-		6					
Тема 2. Геостратегія держави: сучасні теорії і напрямки досліджень. Видатні діячі в галузі теорії геостратегії	8	2	-		6					
Тема 3. Держава як основний елемент геополітичної структури світу.	10	2	2		6					
Тема 4. Геополітичні аспекти регіональної політики.	10	2	2		6					
Тема 5. Становлення та сучасний стан геополітики в Україні.	12	2	2		8					
Разом за змістовним модулем 1.	48	10	6		32					
Змістовний модуль 2.										
Сучасні географічні концепції та парадигми										
Тема 6. Концепції дослідження ландшафту, система - земна поверхня-територія- земля	12	2	2		8					
Тема 7. Концепції	12	2	2		8					

територіальної організації суспільства.										
Тема 8. Геополітичні конфлікти в сучасному світі.	12	2	2		8					
Разом за змістовним модулем 2.	36	6	6		24					
Змістовний модуль 3.										
Геопланування сучасний напрям географічної науки										
Тема 9. Регіональне просторове планування.	12	2	2		8					
Тема 10. Методологічні підходи та цільові настанови геопланування.	12	2	2		8					
Тема 11. Планування територій різних функціональних типів.	12	2	2		8					
Разом за змістовним модулем 3.	36	6	6		24					
Усього годин	120	22	18		80					

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Семінарські заняття не передбачені	

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Очна форма	Заочна форма
1.	Геополітичні структури світу	2	
2.	Геополітичні аспекти регіональної політики. Геополітичні конфлікти в сучасному світі.	2	
3.	Становлення та сучасний стан геополітики в Україні	2	
4.	Понятійно-концептуальна система – земна поверхня – територія – земля. Концепції дослідження ландшафту. Ландшафтні схеми.	2	
5.	Концепції територіальної організації суспільства.	2	
6.	Загально-географічні концепції та парадигми.	2	
7.	Регіональне просторове планування. Регіональні планувальні схеми.	2	
8.	Методологічні підходи та цільові настанови геопланування. Схеми регіональних екологічних мереж. Схеми каркасів антропогенно-техногенних навантажень.	2	
9.	Планування територій різних функціональних типів.	2	
	Усього годин	18	

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Лабораторні заняття не передбачені	

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин
		Очна форма
1.	Семінар – питань і відповідей « Історичний розвиток геополітичної організації світу » 1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення: перші держави на Близькому Сході, їх геополітична взаємодія. Держави Південної та Східної Азії. Геополітика Перської держави. Античні держави-поліси. Держава Александра Македонського як геополітичне утворення. Геополітика Римської держави; формування, розвиток і загибель імперії. Візантійська імперія. Геополітичні аспекти виникнення, розвитку і розпаду Арабського халіфату. Геополітика середньовічних європейських держав. Геопросторові політичні структури в середньовічній Америці. Геополітичні аспекти Великих географічних відкриттів. Вестфальська геополітична епоха. Геополітика Наполеона. Віденська геополітична епоха. Паризька геополітична епоха: проблеми виділення. Берлінська епоха. Перша світова війна. Версальсько-Вашингтонська епоха. Друга світова війна. Ялтинсько-Потсдамська епоха. Біполярний світ. Біловезька епоха. Нью-Йоркська епоха: дискусійність виділення. 2. Самотестування. 3. Підготовка до презентації відповіді.	8
2.	Семінар – питань і відповідей « Геополітична структура сучасного світу » 1. Опрацювання рекомендованої літератури для обговорення: світова територіальна організація політичної сфери суспільного життя. Геополітична структуризація світу. Геополітичні макрорегіони світу. Геополітичні регіони. Геополітичні субрегіони. Геополітичні «вісі», «полюси» («центри»). Біполярна геополітична модель світу після Другої світової війни. Сучасна глобалізація. Уявлення про уніполярний світ. «Новий світовий порядок». Багатополярна і багатоярусна геополітична модель сучасного світу. Геополітична взаємодія цивілізацій на міжнародній арені: співпраця і конфлікти. Регіоналізація геополітичних процесів. Держави світу. Основні геополітичні порядки (рівні) держав світу. Геоекономічна структура світу. Моделі	8

	«Північ–Південь», «Захід– Схід». Модель світу відповідно до теорії І. Валлерстайна. Великі гео економічні простори на Землі. Геополітика і Світовий океан. Державні території у Світовому океані. Території зі змішаним правовим режимом. Міжнародні території. Міжнародні протоки та канали. Геополітична та гео економічна ситуація в Арктиці. Геополітична ситуація в Антарктиці. 2. Самотестування. 3. Підготовка до понятійного диктанту.	
3.	Семінар – дискусія «Геополітичні конфлікти в сучасному світі». 1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: геополітичний конфлікт, типи геополітичних конфліктів. Міжцивілізаційні конфлікти. Інформаційна геополітика. Геоінформаційні конфлікти. Інформаційні війни. Війна як інструмент геополітики в історії людства. Воєнно-політичний конфлікт: об'єкт, предмет, засоби, суб'єкти, типології воєнно-політичних конфліктів. Геополітичний аналіз т. ч. воєнно-політичних конфліктів. Географія воєнно-політичних конфліктів у сучасному світі. Гео економічний конфлікт. 2. Самотестування. 3. Підготовка до дискусії.	8
4.	Семінар – запитань і відповідей «Геополітика та геостратегія держави» 1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення: держава як основний елемент геополітичної структури світу. Геополітичне положення держави. Основні характеристики геополітичного положення держави. Державний геополітичний простір, його складові. Державні кордони, їх геополітичні функції. Внутрішньодержавна геополітична структура. Геополітичні регіони. Геополітичні аспекти регіональної політики. Геостратегія держави на міжнародній арені. Типи геостратегій. Основні види експансіоністської геостратегії. Геополітичні інтереси держави. Національні інтереси держави: проблеми визначення і реалізації. Захист «легітимних» геополітичних інтересів. Національна безпека держави, її складові. Геополітика держави як засіб забезпечення національної безпеки. Геополітичні коди (кодекси) у зовнішній політиці держав. 2. Самотестування.	8
5.	Семінар – розгорнута бесіда «Геополітика провідних європейських держав». 1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення: геополітичні та гео економічні аспекти утворення і розвитку ЄОВС –ЄС-ЄС. Розширення ЄС на схід: геополітичні та гео економічні наслідки. Геополітичні перспективи подальшого розвитку ЄС. НАТО: геополітичні засади створення і розвитку. Трансформація НАТО. Геополітичне розширення НАТО, основні наслідки. Сучасна геостратегія НАТО. Геополітика	8

	Великої Британії в повоєнний період. Геостратегія Великої Британії часів М. Тетчер. Геополітика Великої Британії в Європі. Сучасна геостратегія Великої Британії. Геополітика повоєнної Франції. Геостратегія Франції на міжнародній арені при президенті Ш. де Голлі. Ядерний та космічний аспекти геополітики Франції. Геополітичні інтереси Франції в Африці. Сучасна геополітика Франції. Геополітика ФРН. Об'єднання двох Німеччин. Формування нової геополітичної моделі сучасної ФРН. Геостратегія об'єднаної Німеччини в Європі та світі. Геополітична ситуація в Середземномор'ї. Геополітика сучасної Італії в Європі. Геополітика Іспанії. Геополітична ситуація в Центральній Східній Європі. Сучасні геополітичні інтереси держав регіону. 2. Самотестування. 3. Підготовка до понятійного диктанту	
6.	Семінар – запитань і відповідей «Геополітика США в сучасному світовому процесі». 1. Опрацювання рекомендованої літератури для обговорення: історичний розвиток геополітики США. «Доктрина Монро». Геополітичне розширення США в XIX т.. Концепція «ізоляціонізму». Геополітика «великого кийка». Прояви інтервенціонізму в кінці XIX т., під час Першої світової війни. Геополітика США напередодні та під час Другої світової війни. Геополітика США періоду «холодної війни». Доктрина Г. Трумена. Політика «стримування» СРСР. Геополітика «гнучкого реагування». Період «розрядки». «Ренесанс» «холодної війни». Геополітична перемога США. Неоатлантизм в теорії і зовнішній політиці США. Геополітична експансія США до басейну Перської затоки. Окупація Афганістану та Іраку. Роль США в НАТО. Геополітика США в Європі. Взаємовідносини США з провідними державами Західної Європи. Геостратегія США щодо сучасної Росії. Геостратегія США щодо КНР. Геополітика США стосовно Японії. Геостратегічний «Джакотський трикутник». Геостратегія США в Південно-Східній та Південній Азії. Стратегія США на Близькому Сході. Геополітичні інтереси США в Африці. Геополітика США щодо країн Північної та Тропічної Африки. Геостратегічна роль США в Америці. Геополітичні інтереси США в Латинській Америці. 2. Самотестування.	8
7.	Семінар – бесіда «Геополітика провідних держав Азії». 1. Опрацювання рекомендованої літератури для обговорення: геополітичне положення КНР. Геополітична ідея «Великого Китаю». Зростання геополітичної могутності КНР. Геополітичні і гео економічні аспекти взаємовідносин між КНР і США. Геополітична проблема Тайваню. Регіональна геополітика КНР. Японія як геостратегічний союзник США.	8

	Проблема «Північних територій». Взаємовідносини між Японією і Китаєм. Регіональна геополітика Японії. Геополітичні проблеми утворення незалежної Індії. Взаємовідносини між Індією і Пакистаном; лінія геополітичної напруги в Кашмірі. Відносини між Індією і КНР. Геостратегія Індії в басейні Індійського океану. Геополітика сучасного Пакистану. Теорія ісламського світового порядку. Геополітичні проблеми взаємовідносин ісламського і західного світів. Арабські країни; спільні риси геополітики. Геополітична роль Саудівської Аравії. Гео економічний потенціал Ірану, його геополітика. Геополітика Туреччини, її роль у Чорноморському регіоні та на Близькому Сході. Геополітичні аспекти проблеми Кіпру.	
8.	Семінар – обговорення «Геополітична ситуація в Африці та Латинській Америці» 1. Опрацювання рекомендованої літератури для обговорення: геополітичні процеси в Африці. Вплив західних держав на геополітичний і гео економічний простір Африки. Міжетнічні і міжрелігійні конфлікти на теренах Африки. Регіональна інтеграція. Арабські країни Північної Африки. Геополітична роль Єгипту. Магрибські країни: особливості геополітики і гео економіки. Геополітична ситуація в Західній Африці. Нігерія – провідний актор: зовнішня та внутрішня геополітика. Геополітична ситуація в Центральній Африці; проблеми врегулювання конфліктів. Геополітична ситуація в Східній Африці. Південна Африка – провідна країна континенту. Геополітика РПА. «Африканський ренесанс». Гегемоністський вплив США на геополітичний і гео економічний простір Латинської Америки: історія і сучасність. Інтеграційні процеси в Латинській Америці. Субрегіональні інтеграційні угруповання. Антиамериканські тенденції в геополітиці окремих держав Латинської Америки. Геополітика Куби та Венесуели. Геополітика Мексики; протиріччя між латиноамериканською солідарністю й економічною інтеграцією зі США. Геополітична і гео економічна роль Бразилії в Латинській Америці. Геостратегія Бразилії на міжнародній арені. Геополітика Аргентини. Геополітика та гео економіка Чилі 2. Самотестування. 3. Підготовка до презентації.	8
9.	Семінар - розгорнута бесіда «Українська геополітична думка» 1. Опрацювання рекомендованої літератури для обговорення: геополітичні погляди М. Драгоманова, М. Грушевського, М. Міхновського. Геополітична концепція С. Рудницького. Геополітичні ідеї Юрія Липи. Геополітичні аспекти в працях українських політиків націоналістичного спрямування (Д. Донцов, М. Сціборський, Є. Коновалець, Я.	8

	Барановський). Геополітичні мотиви в працях М. Колодзінського «Воєнна доктрина українських націоналістів» та «Стратегічне положення Закарпаття». М. Дністрянський про геополітичні інтереси України на сучасному етапі. Теоретичні й методологічні проблеми сучасної української геополітики (В. Дергачов, Ф. Рудич, В. Горбулін, О. Баган та ін.). 2. Самотестування. 3. Підготовка до бесіди.	
10.	Семінар - розгорнута бесіда « Україна в сучасній системі геополітичних координат » 1. Опрацювання рекомендованої літератури для обговорення: загальна характеристика геополітичного простору України. Багатовекторність зовнішньої політики незалежної України в 1991-2014 роках. Радикальна зміна зовнішньополітичного курсу України в 2014-2016 роках: від багатовекторності до євроатлантичної інтеграції. Сучасний стан українсько-російських відносин. Мінські домовленості й засідання «нормандської четвірки». Українсько-американські відносини на сучасному етапі. Участь України в глобальних міжнародних організаціях. 2. Самотестування. 3. Підготовка до бесіди.	8
	Разом	80

До самостійної роботи відноситься:

- [1] – підготовка до лекцій, практичних, семінарських, лабораторних занять; опрацювання конспекту й рекомендованої літератури, самотестування;
- [2] – написання рефератів, есе, підготовка доповідей і презентацій, понятійні диктанти;
- [3] – індивідуальне навчально-дослідне завдання;
- [4] – неформальна та/або інформальна освіта.

Визнання результатів, отриманих в системі неформальної/інформальної освіти

В рамках опанування цієї навчальної дисципліни здобувач може пройти освітні або професійні курси/тренінги, професійне стажування, онлайн-курси на масових платформах чи у системі громадянської освіти.

Пропонуються до розгляду такі курси, які можуть бути визнані як періодичний, поточний контроль та/або бонусні бали (за бажанням здобувача): *курси навчальних платформ GEONIX, Julie's Data які пропонують зручний засіб саморозвитку і професійного зростання за відповідною спеціальністю/ міждисциплінарним дотичним напрямом.*

Здобувач має право також обрати самостійно освітню платформу та курс, які відповідають змісту цієї навчальної дисципліни.

Результати, отримані в системі неформальної/інформальної освіти, засвідчуються відповідним сертифікатом, де вказуються обсяг годин (або кількість кредитів ЄКТС) та здобуті компетентності та результати навчання. Такі результати можуть бути зараховані як результати поточного, періодичного або підсумкового контролю за цією навчальною дисципліною за процедурами, визначеними «Положенням про порядок визнання у вищій та

фаховій передвищій освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова та відокремленому структурному підрозділі «Фаховий коледж ОНУ імені І. І. Мечникова»
https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/polozennya/polozhennya_ne_formalna_osvita_2024_final.pdf

9. Методи навчання

У процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

- **словесні методи:** лекції із застосуванням картографічного та наочного матеріалу, розповідь, пояснення, інструктаж, семінар-дискусія, понятійний диктант;
- **наочні методи:** демонстрація, ілюстрація (карти, картосхеми, фото курортів, відеоматеріали), мультимедійні презентації;
- **практичні методи:** складання класифікаційних схем, картосхем і порівняльних таблиць, розроблення реабілітаційних програм і курортно-оздоровчих турів, аналіз нормативних актів, виконання ІНДЗ, самотестування;
- **інтерактивні та цифрові методи:** робота в малих групах, кейс-метод, презентації та їх обговорення, використання ГІС-сервісів і відкритих даних ДАРТ, МОЗ, Держстату, відеоконференцій; застосування інструментів штучного інтелекту для пошуку інформації у межах, дозволених навчальним завданням.

За характером логіки пізнання застосовуються аналітичний, синтетичний, індуктивний і дедуктивний методи; за рівнем самостійності – проблемний, частково-пошуковий та дослідницький. Для здобувачів заочної форми навчання переважна частина матеріалу опановується самостійно з використанням електронних навчальних матеріалів та онлайн-консультацій викладача.

10. Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Поточний контроль: усне індивідуальне та фронтальне опитування, понятійні диктанти, оцінювання виконання практичних робіт (картосхеми, таблиці, програми), доповідей і презентацій, самостійних письмових робіт, поточне тестування.

Періодичний контроль: контрольна робота (тестування) за кожним змістовим модулем; оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання (ІНДЗ).

Підсумковий контроль: іспит (за навчальним планом) у письмовій формі (тестові завдання та теоретичні питання) або в усній формі за екзаменаційними білетами; за рішенням кафедри в умовах воєнного стану може проводитися дистанційно.

Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид контролю	Кількість балів
Опитування, понятійний диктант, участь у дискусії (за тему)	від 0 до 2 балів
Виконання практичної роботи / завдання самостійної роботи (за тему)	від 0 до 3 балів
Контрольна робота (тестування) за змістовим модулем	від 0 до 5 балів
Підсумковий контроль – іспит	від 0 до 30 балів

Вид контролю	Бали	Критерії
Опитування, понятійний диктант, дискусія	1 (1–2)	відповідь фрагментарна, репродуктивна; у понятійному диктанті правильно визначено менше половини понять
	2 (3–4)	відповідь повна й аргументована, з використанням фахової термінології та прикладів; понятійний диктант виконано правильно; активна участь у дискусії
Практична робота / самостійна робота	1	завдання виконано частково, з помилками; картосхема або таблиця неповна
	2	завдання виконано за зразком у повному обсязі з окремими неточностями
	3 (4)	завдання виконано творчо, з використанням актуальних даних і додаткових джерел; результати презентовано аудиторії
Контрольна робота за змістовим модулем	0–5	тестова робота з 20 завдань; за кожну правильну відповідь – 0,25 бала
Іспит	0–30	тестова частина – 0–10 балів (20 завдань × 0,5 бала); теоретичне питання – 0–20 балів відповідно до критеріїв оцінювання теоретичної та практичної підготовки (див. п. 12)

Політика щодо дедлайнів та перескладання: У випадку пропуску заняття з поважних причин здобувач зобов'язаний виконати контрольну роботу за відповідною темою у позанавчальний час за погодженням з викладачем. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин.

Політика щодо академічної доброчесності: під час опанування навчальної дисципліни категорично не припускаються будь-які види порушень академічної доброчесності з боку як здобувачів вищої освіти, так й викладача. У разі виявлення та фіксації будь-якого виду порушення академічної доброчесності, до порушника будуть застосовані санкції, передбачені Законом України «Про академічну доброчесність» та внутрішніми нормативними документами Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Політика щодо використання штучного інтелекту: в ході опанування цієї навчальної дисципліни забороняється оприлюднення текстів, зображень, моделей, даних, інших результатів, згенерованих штучним інтелектом, як результатів власної академічної та навчальної діяльності, якщо

це не дозволено умовами навчального завдання, а сам цей факт не зазначено в навчальному завданні чи супровідних матеріалах до нього. Під час проходження підсумкового оцінювання використання ресурсів штучного інтелекту забороняється.

11. Питання до підсумкового контролю

1. Поняття про геополітику: різні підходи, предмет та рівні геополітичних досліджень. Основні методи геополітичних досліджень.
2. Структура сучасної геополітики.
3. Провідні функції геополітики.
4. Геополітичний простір. Геополітичні поля, їх типи.
5. Геополітичні відносини. Геополітичний баланс.
8. Типи контролю над геопростором.
9. Основні категорії геополітики.
10. Провідні закони геополітики.
11. Геополітичні ідеї Ф. Ратцеля. 14. Геополітичні ідеї у французькій школі «географії людини».
15. Теорія «морської могутності» А. Мехена.
16. Геополітична теорія євразійства.
17. Геополітична концепція Н. Спикмена.
18. Геополітична теорія К. Хаусхофера і нацистська геополітика
19. Основні геополітичні школи XX ст.
20. Повоєнна європейська геополітика.
21. Поліцентризм: сутність, моделі світу.
22. Геополітичні ідеї «радикальної географії».
23. Геополітичні ідеї «континенталістів» і «нових правих».
24. Геополітична концепція «зіткнення цивілізацій» С. Хантінгтона.
25. Сучасні напрями геополітичних досліджень.
26. Розвиток геопросторової політичної організації світу у XVII– XVIII ст.
27. Розвиток геопросторової політичної організації світу у XIX ст.
28. Розвиток геопросторової політичної організації світу у XX ст.
29. Геополітична структура сучасного світу. 38. Геополітичні рівні (порядки) держав світу.
30. Багатополярна геополітична модель сучасного світу.
31. Геоекономічні моделі сучасного світу.
32. Модель світу згідно з теорією І. Валлерстайна. Типи територій у Світовому океані, геополітичний контроль над ними.
33. Геополітична ситуація в Арктиці й Антарктиці.
34. Геополітичні конфлікти; основні типи геополітичних конфліктів.
35. Інформаційні конфлікти й інформаційна геополітика в сучасному світі.
36. Воєнно-політичні конфлікти в сучасному світі. Типи воєнно-політичних конфліктів. Стратегія держави у воєнно-політичному конфлікті.
37. Геостратегія держави; типи геостратегії держав.
38. Геополітичні інтереси держави.
39. Геополітичні аспекти національної безпеки держави. Геополітичні коди (кодекси) держав.

40. «Новий світовий порядок» США, його основні засади. Сучасна геополітика США в регіонах світу.
41. Геополітичні аспекти формування і розвитку Європейського Союзу. Сучасна геополітика Європейського Союзу.
42. Сучасна геополітика НАТО.
43. Геостратегія Китаю на міжнародній арені. Геополітична ідея «Великого Китаю», її реалізація.
44. Геополітичне положення сучасної України.
45. Геополітичні аспекти формування і розвитку території України.
46. Геополітична регіоналізація України. Внутрішня геополітика в Україні.
47. Розвиток геополітичної думки в Україні. Геополітика і стратегія зовнішньої політики України.
48. Геостратегічний вектор України на інтеграцію з Європейським Союзом.
49. Геополітичні аспекти взаємодії України і НАТО.
50. Регіональна геополітична і гео економічна стратегія України.
51. Характеризуйте вітчизняну концепцію природних територіальних комплексів (Н.А. Солнцев, К.І. Геренчук та ін..) на яких рівнях досліджуються природні територіальні комплекси (ПТК).
52. Характеризуйте концепцію геосистем (П.Г.Шищенко та ін. 2014 рік). Дайте визначення геосистеми, характеризуйте її головні складові.
53. Характеризуйте відмінності між природою та штучним матеріальним світом. Характеризуйте зміст і функції поняття «Культурний ландшафт».
54. Характеризуйте територіальну організацію суспільства – базової концепції географічної науки. Генеральна схема планування території України.
55. Характеризуйте формування нового наукового напрямку географічних досліджень – планування територій регіонів. Концепція –геопланування.
56. Характеризуйте регіональну екологічну мережу України.
57. Характеризуйте концепцію каркасу антропогенно-техногенних навантажень.
58. Геоінформаційна парадигма.
59. Географічні концепції взаємодії природи і суспільства.
60. Концепція сталого збалансованого розвитку.

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Форма для іспиту

Поточний та періодичний контроль											Підсум ковий контро ль іспит	Сума балів
Змістовний модуль 1					Змістовний модуль 2			Змістовний модуль 3				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11		
1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5		
Контроль за змістовним модулем 1 (1-5)					Контроль за змістовним модулем 2 (1-5)			Контроль за змістовним модулем 3 (1-5)			30	100

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів

Максимальна оцінка за тему складається з оцінки за опитування, понятійний диктант і участь у дискусії (0–2 бали;) та за виконання практичної роботи або завдання самостійної роботи (0–3 бали). Контрольна робота за кожним змістовим модулем проводиться у формі тестування (20 завдань × 0,25 бала).

Формула розрахунку суми балів: підсумкова оцінка = Σ балів за теми (T1–T11, максимум 55) + Σ контрольних робіт за ЗМ 1–3 (максимум 15) + іспит (максимум 30) = максимум 100 балів. Результати, визнані за неформальною/інформальною освітою, зараховуються замість відповідних складових поточного або періодичного контролю.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	дуже добре	
75-84	C	добре	
70-74	D	задовільно	
60-69	E	допустимо	
30-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
90-100 / Відмінно	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних

	причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.	завдань при самостійній роботі.
75-89 / Добре	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.	правильно вирішив більшість практичних завдань; має стійкі навички виконання завдання
60-74 / Задовільно	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішив половину розрахункових/тестових завдань. Здобувач має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.
35-59 / Незадовільно з можливістю повторного складання	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі розрахункові/тестові завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички.
0-34 / Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

13. Навчально-методичне забезпечення

1. Робоча програма та силабус з навчальної дисципліни «Геостратегування та геопланування»
2. Конспекти лекцій та мультимедійні презентації до всіх тем дисципліни та практичних занять.

3. Плани практичних занять. Методичні матеріали до проведення практичних занять та виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань.
4. Підручники і навчальні посібники.
5. Питання для поточного контролю і тестові завдання.
6. Електронні навчальні матеріали дисципліни.

14. Рекомендована література

Основна література

1. Вегеш М.Н. Геополітика в постатях і термінах: підручник для студентів і аспірантів спеціальності «Політологія» / М. Вегеш, М. Палінчак, В. Петрінко. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 786 с.
2. Вегеш М., Петрінко С. Геополітична енциклопедія: Навчальний посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2017
3. Масляк П. О. Менталітетна база геостратегії Росії й України: теорія і практика ХХІ ст. Українознавство, 2022. Ч. 3.
4. Резнік О. Популістські орієнтації українців під час повномасштабної війни. Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2024. № 1. С. 80-92, URL: <https://doi.org/10.15407/sociology2024.01.80>.
5. Топчієв О.Г., Мальчикова Д.С., Пилипенко І.О., Яворська В.В. Методологічні основи географії: Ландшафтна оболонка Землі. Довкілля. Навчальний посібник. Херсон: «Гельветика», 2018. 348 с.

Додаткова література

6. Василенко С. Геополітичні концепції і українська геополітика. Сучасна українська політика: Політики і політологи про неї. К., 2000. Вип. 2. С.63-73. Лісовський С.А., Марушевський Г.Б., Павличенко П.Г. Руденко Л.Г. Тимченко Т.В. Проект доповіді України до конференції ООН зі сталого (збалансованого) розвитку «Ріо + 20». Київ: Центр екологічної освіти та інформації. 2012. 60 с.
7. Голубець М.А. Середовищезнавство – в географічну науку. Український географічний журнал. Київ: 2015. №2. С. 10-15.
8. Гольцов А.Г. Геополітика та політична географія: підручник. Київ: Центр учб. л-ри, 2012. 416 с.
9. Генеральна схема планування території України. Пояснювальна записка: в 2 т. Державний комітет будівництва, архітектури та житлової політики України, Державний інститут проектування міст ДІПРОМІСТО. Київ: 2000. Т.1. 2000. 49 с. Т.2. 2000. 68 с.
10. Гречко Т.К., Лісовський С.А., Романюк С.А., Руденко Л.Г. Публічне управління в забезпеченні сталого (збалансованого) розвитку: Навчальний посібник. Національна академія державного управління при Президентові України, Ін-т географії НАН України. Київ, 2015. 264 с
11. Денисик Г.І. Антропогенне ландшафтознавство: навчальний посібник. У 2-х частинах. Вінниця: Едельвейс і К., 2012.
12. Дергачев В.А. Геополітика. Київ: ВИРА-Р, 2000. С. 11-12.

13. Дністрянський М.С. Геополітика: Навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 436 с.
14. Ландшафтне планування в Україні: методичні настанови / Л.Г. Руденко, Є.О. Маруняк, О.Г. Голубцов та ін. [Під ред. академіка НАН України Л.Г. Руденка]. Київ : «Реферат», 2014. 144 с
15. Кондратенко О. Геоелектронічний вимір гібридної війни Російської Федерації проти України. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини. 2019. № 2(50). С. 12–19.
16. Топчієв О. Г. Предметна область географії та її сучасні методологічні трансформації. *Український географічний журнал*. 2016. № 1. С.64-69

15. Електронні інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України: законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
3. Наукова бібліотека ОНУ імені І. І. Мечникова та репозитарій eONUar. URL: <https://lib.onu.edu.ua>; <https://dspace.onu.edu.ua>